

Religion and relevance judgment: The effect of users' religiosity scales on their relevance judgment

Faezeh Farhoodi

Assistant Prof., Faculty of Social Science, Communications and Media, University of Religions and Denominations, Qom, Iran. E-mail: f.farhudi@urd.ac.ir

Abstract

Purpose: The main purpose of this research is investigation of effect of the users' religiosity on their relevance judgment.

Method: This research is practical in terms of purpose and was conducted using the descriptive survey design. The statistical population of the research consisted of all fourth-level doctoral students at Al-Zahra University, whose number was 69. Mean and Standard deviation were used to describe the statistical data, and Pearson's correlation coefficient and simultaneous regression analysis were used to analyze the data. In order to collect information about the level of users' adherence to religiosity dimensions, Glock and Stark's religiosity questionnaire (1968) was used which includes 26 items arranged in 4 dimensions of beliefs, emotional, consequential, and ritual. Then, in order to determine the degree of relevance judgment, 6 simulated work tasks were defined and the most important criteria of relevance judgment were evaluated during the execution of work tasks. First, the users searched on the topic of work tasks in Persian paper databases, including Magiran, SID and Ensani Portal (Iran's Humanities Portal), and they selected 10 papers for each task. After reading each scenario and the demand related to it, users evaluated the papers related to each scenario in a related, somewhat related, unrelated format. Therefore, each user evaluated 30 papers related to 6 work tasks.

Findings: The findings indicates that among the religiosity dimensions, the interactive behavior of users showed a higher average than the interactive performance and relevance judgment. Moreover, the average of practices dimension was the highest, followed by belief dimension, and emotion dimension. Finally, the works dimension showed the lowest average. The results of multiple regression test showed that users' ritual and behavioral dimension (such as worship, prayer, participation in special religious rites, fasting, etc.) and belief dimension and religious beliefs are effective in increasing relevance judgment, but the two affective and emotional dimensions have nothing to do with the judgment of users. In other words, despite the change in the emotional dimension of the users, i.e., the change in the degree of emotions, imaginations and feelings related to having a relationship with a divine entity such as God or an ultimate reality or a supreme authority, their relevance judgment would not change. Furthermore, despite the change in the 'consequences dimension' of religiosity, i.e., the change in the effects of religious beliefs, actions, experiences and knowledge on the daily life of users, the level of their relevance judgment did not show a change.

Originality/value: The present research is the first research that has explored the effect of users' religiosity scales on relevance judgment. According to the findings, it is suggested that system designers and experts, in addition to considering technical issues and hardware and software equipment, should also manage the interactions of users with the system and consider the different conditions and situations of users. Librarians, while knowing the society in which the users are located and considering the religious context of the society as well as knowing the religious approaches of the users, can provide the necessary guidance to them when retrieving information.

Keywords: Effects of Religiosity, Religious practices, Religious beliefs, Religious emotions, Relevance judgment

Conflicts of Interest: None

Funding: None

Citation: Farhoodi, F. (2023). Religion and relevance judgment: The effect of users' religiosity scales on their relevance judgment. *Research on Information Science and Public Libraries*, 29(4), 518-531.

Received 6 April 2023; **Received in revised form** 19 August 2023

Accepted 17 September 2023; **Published online** 31 December 2023

Article Type: Research Article

© The author(s)

Publisher: Iran Public Libraries Foundation

دین و قضاوت ربط: تأثیر شاخص‌های دین‌داری کاربران بر قضاوت ربط

فائزه فرهودی

استادیار، دانشکده علوم اجتماعی، ارتباطات و رسانه، دانشگاه ادیان و مذاهب، قم، ایران.
f.farhudi@urd.ac.ir

چکیده

هدف: هدف اصلی پژوهش حاضر، کشف تأثیر شاخص‌های دین‌داری شامل چهار بُعد اعتقادی، عاطفی، پیامدی و مناسکی بر قضاوت ربط کاربران است.

روش: این پژوهش از حیث هدف، کاربردی است و برای انجام آن از روش پیمایشی توصیفی استفاده شد. جامعه آماری پژوهش، طلاب سطح چهار و دکتری جامعه الزهراء (س) هستند. ۶۹ نفر از طلبه‌های دکتری به روش کل‌شماری انتخاب شدند. به منظور گردآوری اطلاعات درباره میزان پایبندی کاربران به شاخص‌های دین‌داری، از پرسش‌نامه دین‌داری گلاک و استارک (۱۹۶۵) استفاده شد. برای مشخص شدن میزان قضاوت ربط برای کاربران وظیفه‌کاری شبیه‌سازی شده (و به‌زای آن سناریو و تقاضا) تعریف شد و مهم‌ترین معیارهای قضاوت ربط (رفتار تعاملی جستجوی اطلاعات و عملکرد تعاملی) در حین اجرای وظایف کاری مورد ارزیابی قرار گرفت. کاربران ابتدا جستجوهای را در موضوع وظیفه‌کاری خود در پایگاه‌های اطلاعاتی فارسی شامل بانک اطلاعات نشریات کشور، پایگاه مرکز اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی و پورتال جامع علوم انسانی انجام دادند و مقاله مرتبط با سناریو را بر مبنای سؤالات پرسش‌نامه قضاوت ربط ارزیابی کردند. داده‌های پژوهش با استفاده از نرم‌افزار اسپاس‌اس و آزمون رگرسیون چندگانه تحلیل شدند.

یافته‌ها: یافته‌ها نشان داد مؤلفه رفتار تعاملی جستجوی اطلاعات، کاربران، میانگین بالاتری نسبت به مؤلفه عملکرد تعاملی دارد. رتبه شاخص‌های دین‌داری بر حسب میانگین، به ترتیب به ابعاد مناسکی، اعتقادی، عاطفی و پیامدی تعلق دارد. نتایج رگرسیون چندگانه نشان داد بُعد مناسکی و رفتاری کاربران (همچون عبادت، نماز، شرکت در آیین‌های دینی خاص، روزه گرفتن و...) و بُعد اعتقادی و باورهای دینی بر افزایش قضاوت ربط تأثیر گذار هستند، اما دو بُعد پیامدی و عاطفی تأثیری بر قضاوت ربط کاربران ندارند. به عبارت دقیق‌تر، یافته‌ها نشان می‌دهد با وجود تغییر در بُعد عاطفی کاربران، یعنی تغییر در میزان عواطف، تصورات و احساسات مربوط به داشتن رابطه با جوهری ربوبی همچون خدا یا واقعیتی غایبی یا اقتداری متعالی، میزان قضاوت ربط آنان تغییری نخواهد داشت. همچنین با وجود ایجاد تغییر در بُعد پیامدی دین، یعنی تغییر در تأثیرات باورها، اعمال، تجارب و دانش دینی بر زندگی روزمره کاربران، میزان قضاوت ربط آنان تغییری نشان نمی‌دهد.

اصالت/ارزش: پژوهش حاضر برای نخستین بار به کشف تأثیر شاخص‌های دین‌داری کاربران بر قضاوت ربط پرداخته است. با توجه به یافته‌های پژوهش حاضر، پیشنهاد می‌شود طراحان سیستم‌ها و متخصصان، علاوه بر در نظر گرفتن مسائل فنی و تجهیزات سخت‌افزاری و نرم‌افزاری، تعاملات کاربران با سیستم‌رانیز مدیریت کنند و شرایط و موقعیت‌های مختلف کاربران را مد نظر داشته باشند. کتابداران نیز ضمن شناخت جامعه‌ای که کاربران در آن قرار دارند و در نظر گرفتن بافت دینی و مذهبی جامعه و نیز شناخت رویکردهای دینی کاربران، می‌توانند هنگام بازبایی اطلاعات به کاربران در مواقع ضروری، راهنمایی‌های لازم را ارائه دهند.

کلیدواژه‌ها: آثار دین‌داری، اعمال دینی، باورهای دینی، عواطف دینی، قضاوت ربط

استناد: فرهودی، فائزه (۱۴۰۲). دین و قضاوت ربط: تأثیر شاخص‌های دین‌داری کاربران بر قضاوت ربط. تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی، ۲۹(۴)، ۵۱۸-۵۳۱.
تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۱/۱۷؛ تاریخ بازنگری: ۱۴۰۲/۰۵/۲۸
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۶/۲۶؛ تاریخ انتشار: ۱۴۰۲/۱۰/۱۰

نوع مقاله: علمی پژوهشی

ناشر: نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور

© نویسنده گان

در طراحی نظام‌های ذخیره و بازیابی اطلاعات، همواره تلاش بر افزایش تطابق بین نیاز اطلاعاتی کاربر و پاسخ نظام‌های بازیابی اطلاعات بوده است؛ از این رو، همواره در حوزه ربط و ویژگی‌های آن، با وجود ابهامات زیادی که در مسئله ربط وجود دارد، تحقیقات گسترده‌ای انجام می‌شود تا به طراحی کارآمدتر نظام‌های بازیابی اطلاعات منجر شود. پژوهشگران همواره به بررسی ارزیابی‌های متفاوت کاربران از نتایج بازیابی اطلاعات پرداخته و در صدد یافتن و گردآوری همه عوامل مؤثر بر ارزیابی کاربر از ربط مدارک بازیابی شده بوده‌اند. در این راستا، ارزیابی در نظام‌های بازیابی اطلاعات تا کنون به ۴ نسل تقسیم شده است. نسل اول ارزیابی‌ها در نظام‌های بازیابی اطلاعات از رویکرد سیستم‌مدار یا سامانه‌مدار استفاده می‌کردند که هم عمدتاً بر پایه دو ضریب شناخته‌شده جامعیت و مانعیت متمرکز بود. در فرایند ارزیابی مبتنی بر این رویکرد، بعد کاربری حذف شده بود، در حالی که ربط، مفهومی شناختی است که معنای آن به درک کاربران از اطلاعات بازیابی شده و موقعیت‌های نیاز اطلاعاتی‌شان بستگی اساسی دارد؛ لذا این سنج‌های ربط‌محور، از انعکاس طبیعت پویا و چندبعدی ربط ناتوان بودند. بنابراین با تغییر پارادایم به سمت جنبه‌های شناختی، نسل دوم ارزیابی‌ها با تکیه بر ارزیابی رضایت، عملکرد و استفاده کاربر نهایی از نظام‌های بازیابی اطلاعات شکل گرفت. این رویکرد کاربر‌مدار، به کاربران و سطوح استفاده آن‌ها تکیه داشت. به دلیل دشواری ارزیابی قضاوت کاربر از سودمندی نتایج، کار در این رویکرد دشوارتر از رویکرد سامانه‌مدار است (کیانی، ۱۳۹۱). در نظریه معناشناختی اطلاعات، تفسیر و تلقی افراد از معنای موجود در یک پدیده به دلایل مختلف از جمله مسائل روان‌شناختی، تجربه افراد، اندیشه متفاوت، نیازهای گوناگون، دانش پیش‌داشته، زبان ناهمگون و بسیاری عوامل دیگر، متفاوت و گوناگون است. طبق این نظریه، وقتی پیامی به گیرنده ارسال یا تحویل می‌شود، آنچه ارسال شده یا توسط فرد دریافت شده است معنا نیست، بلکه آنچه فرد تلاش می‌کند تا از آن عبارت، پیام یا پدیده، کشف، درک یا حتی تفسیر کند معنا نامیده می‌شود. متخصصان حوزه اطلاعات معتقدند نقطه آغاز پردازش پیام، عمل درک فرد است. معنای درک گزینشی، این است که افراد مختلف می‌توانند نسبت به پیامی مشابه، به گونه‌های متفاوت واکنش نشان دهند. تفاوت دو نظریه معناشناختی اطلاعات و نظریه اطلاعات شانون در همین یک نکته نهفته است (منصوری، ۱۳۸۹). بر اساس نظریه معناشناختی اطلاعات، درک و تفسیر هر پدیده حاوی اطلاعات (مثلاً مدارک بازیابی شده از جستجو) به تعداد دریافت‌کنندگان آن می‌تواند متغیر باشد. این مسئله در بازیابی اطلاعات به این معناست که افراد مختلف ارزیابی‌های متفاوتی در مورد نتایج بازیابی شده حاصل از جستجوی خود دارند. از آنجاکه بازیابی اطلاعات فرایندی تعاملی است و افراد، دریافت‌کننده منفعل اطلاعات نیستند، نقش آن‌ها در ارزیابی نتایج جستجو غیرقابل اغماض است؛ در واقع، افراد هستند که پیام را دریافت، کشف، درک، تفسیر و ارزیابی، و قضاوت می‌کنند و سپس تصمیم می‌گیرند که آیا این مدارک بازیابی شده مرتبط با نیاز اطلاعاتی آن‌هاست یا خیر. بازیابی اطلاعات به تاریخچه تعامل، وظایف فردی، میزان دانش کاربر، مهارت‌های جستجو، انگیزه‌ها و اهداف، حالات روانی کاربر (فهودی، ۱۳۸۸)، ویژگی‌های شخصیتی کاربر از جمله برون‌گرایی و توافق‌پذیری (فهودی، ۱۳۹۲)، عواملی که به‌طور ضمنی در محدوده جستجو اثرگذار است ولی آشکارا ارائه نشده (تیان^۱ و دیگران، ۲۰۰۹)، زمان و مکان درخواست، نگرش‌های فرهنگی از جمله فاصله قدرت کم، جمع‌گرایی و اجتناب از عدم اطمینان (فهودی، ۱۳۹۸) بستگی دارد. سومین نسل ارزیابی نظام‌های بازیابی اطلاعات، بافت‌محور است. در این رویکرد، کاربر نه صرفاً به‌عنوان مصرف‌کننده اطلاعات، بلکه به‌عنوان انسانی در نظر گرفته می‌شود که در چهار چوب روان‌شناختی، جامعه‌شناختی و معرفت‌شناختی ویژه‌ای مبادرت به جستجوی اطلاعات می‌کند؛ در واقع، فرایند بازیابی اطلاعات، بدون در نظر گرفتن بافت و محیطی که کاربر تحت تأثیر آن به جستجو می‌پردازد، نمی‌تواند به‌روشنی درک شود (مکی‌زاده و بیگدلی، ۱۳۹۳). نظریه جدید اجتماعی-شناختی در علم اطلاعات توسط یورلند و البرچتسن^۲ (۱۹۹۵) به‌عنوان جایگزینی برای دیدگاه شناختی (نسل دوم) مطرح شد. در چهارمین نسل ارزیابی نظام‌های بازیابی اطلاعات، مجدداً سمت‌وسوی پژوهش‌ها کاربر‌مدار شد و محققان مجدداً به این نتیجه رسیدند که همچنان کاربر است که نتیجه اصلی را در بازیابی اطلاعات مشخص کرده

1. Tian

2. Hjørland & Albrechtsen

و رأی نهایی در خصوص مرتبط یا عدم مرتبط بودن مدارک بازیابی شده را صادر می‌کند. در واقع، یکی از مسائلی که متخصصان حوزه بازیابی اطلاعات همواره به آن اندیشیده‌اند، طراحی نظام بازیابی اطلاعات کارآمد با شناسایی عوامل کلیدی مؤثر بر آینده بازیابی اطلاعات است (اسدنیا و همکاران، ۱۴۰۰). با توجه به اینکه نسل چهارم ارزیابی بازیابی اطلاعات کاربر محور است، پرداختن به ویژگی‌های کاربران از جنبه‌های مختلف ضروری به نظر می‌رسد. دین‌داری به معنای پایبندی به دین و قبول باورهای دینی، یکی از مؤلفه‌های مؤثر در زندگی افراد است و از آنجا که نگرش، گرایش و کنش‌های فرد تحت تأثیر آن قرار می‌گیرد، تصمیم‌گیری‌های مختلف فرد در زندگی نیز می‌تواند تحت الشعاع دین‌داری او قرار گیرد. پژوهشگران فراوانی در زمینه تأثیر دین، اعتقادات، باورها و رفتارهای مذهبی و همچنین میزان این تأثیرگذاری بر مؤلفه‌های مختلف (از جمله تأثیر دین بر زندگی فردی و اجتماعی انسان‌ها، تأثیر دین بر پرورش فرزندان و جنبه‌های تربیتی دانش‌آموزان، اثرگذاری دین بر تحصیلات، بافت فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و سیاسی جامعه) انجام شده است. قنوتی (۱۴۰۱) نقش دین‌داری و مؤلفه‌های آن را بر رفتار اقتصادی افراد بررسی کرد و به این نتیجه رسید که دین‌داری، ریسک درک‌شده و نگرش مالیات‌دهندگان بر رفتار تمکین آنان مؤثر است. پژوهش اسدنیا و همکاران (۱۴۰۰) یکی از جامع‌ترین پژوهش‌هایی است که به ۱۳ عامل کلیدی حوزه فناوری در آینده نظام‌های بازیابی اطلاعات اشاره کرده است و همچنین به معرفی ۳۴ شاخص اجتماعی فرهنگی و مذهبی، ۱۱ عامل اقتصادی و ۱۵ عامل سیاسی حقوقی مؤثر بر سامانه‌های بازیابی اطلاعات پرداخته است. تاجیک اسماعیلی (۱۳۹۹) به پیش‌بینی میزان دین‌داری دانش‌آموزان بر اساس باورهای ناعادلانه پرداخت و به این نتیجه رسید که ابعاد اعتقادی، عاطفی و پیامدی متغیر دین‌داری به ترتیب با میانگین ۶/۹، ۵/۶ و ۳ درصد، بر باورهای ناعادلانه افراد اثرگذار است. ظریف قاسمیان و دیگران (۱۳۹۹)، در خصوص معیارهای قضاوت ربط تصویبی که کاربران جستجو می‌کنند، به این نتیجه رسیدند که این معیارها در محیط بازیابی موتور کاوش گوگل آشکارا مشهود نیست، بلکه این کاربر است که با توجه به نیازها، احساسات، پیش‌داشته‌های ذهنی، باورها، عقاید و موقعیتی که در آن قرار دارد آن‌ها را شناسایی می‌کند. پیرملکی (۱۳۹۷) با انجام مطالعه‌ای نظام‌مند درباره رابطه دین و مدیریت، به مدلی مفهومی در این زمینه دست یافت. طبق نتایج این پژوهش، ابعاد گوناگون دین عبارتند از: رویکرد دینی (دین‌داری درونی و بیرونی)؛ تعهد دینی (باورها، مناسک، عواطف، دانش، و پیامدهای دینی، اهمیت دین)؛ هویت دینی؛ نوع دین (اسلام، مسیحیت، یهودیت، هندوئیسم، بودیسم، کنفوسیوسیم، دائوئیسم)؛ مراقبه؛ طرح‌واره‌های دینی (مدل‌های ذهنی دینی)؛ مدل اخلاق دینی؛ و آموزش دین. در این پژوهش، تأثیر این ابعاد بر ۹ زیرشاخه یا مضمون مرتبط با مدیریت (تصمیم‌گیری اخلاقی در سازمان؛ مسئولیت‌های اجتماعی سازمان؛ اخلاق مصرف‌کننده؛ رفتارها و نگرش‌های شغلی؛ رهبری؛ کارآفرینی؛ رفتارها، نگرش‌ها، و ویژگی‌های فردی؛ سرمایه‌های اجتماعی و عملکرد سازمان) بررسی شد. در الگوی ارائه‌شده مشخص شد که دین‌داری درونی هم به صورت مستقیم و هم از طریق تقویت متغیرهایی همچون تکلیف‌محوری، احساس گناه ناشی از رفتار غیراخلاقی و تضعیف متغیر اخلاق ماکیاولی، بر تصمیم‌گیری‌های سازمانی افراد تأثیر مثبت می‌گذارد. نباتی و خدیوی (۱۳۹۷) به بررسی رابطه بین شاخص‌های دین‌داری و میزان استفاده از رسانه‌های جدید ارتباطی پرداختند. آن‌ها به این نتیجه رسیدند که شاخص شریعت (در متغیر دین‌داری) بیشترین تأثیر را بر شاخص سرعت ارتباط (در متغیر میزان استفاده از رسانه‌های جدید ارتباطی) دارد. همچنین، شاخص اخلاقیات کمترین تأثیر را بر مدت زمان استفاده از رسانه‌های جدید دارد. یافته‌های پژوهش شهیدی (۱۳۹۷) حاکی از آن است که رابطه مثبت معناداری بین عمل به باورهای دینی و احساس امنیت اجتماعی دانشجویان وجود دارد. بنابراین، انجام فرایض دینی (شاخص دین‌داری پیامدی) یکی از روش‌های بهبود احساس امنیت اجتماعی است که در نهایت به اصلاح سبک زندگی و کاهش میزان خشم و استرس منجر خواهد شد.

از سوی دیگر، تحقیقات بسیاری انجام شده است که تأثیر عوامل مختلف را بر رفتار اطلاع‌یابی و نوع نگرش کاربران به انتخاب منابع اطلاعاتی بازیابی شده بررسی کرده‌اند. نعمتی و دیگران (۱۴۰۰) که در صد ارائه چهارچوبی برای بازیابی تعاملی اطلاعات در کتابخانه‌های دیجیتال بودند به این نتیجه دست یافتند که عنصر شناخت می‌تواند رفتار کاربر را متأثر سازد و راهبردهای شناختی و مؤلفه‌های مربوط به عنصر شناخت مانند انتظارات، عقاید و باورها، خودکارآمدی و ویژگی‌های فردی باعث ایجاد تفکر عمیق در کاربران می‌شود و در نهایت موجب تغییر رفتار و نوع تعامل کاربر با اطلاعات

شده و در نهایت قضاوت ربط را تحت تأثیر قرار می‌دهد. یاری و نوروزی (۱۳۹۹) نشان دادند که هیجانات تأثیری معنادار و مثبت بر رفتار بازیابی اطلاعات، رفتارهای اطلاع‌یابی و جستجوی اطلاعات کاربران دارد. هیجان‌ها در بازیابی انواع منابع متنی، صوتی، و تصویری نقش عمده‌ای دارند. هیجان‌های مثبت، رفتار موفقیت‌آمیز را تسهیل می‌کند و هیجان‌های منفی مانع عملکرد مناسب و مطلوب کاربران می‌شود. بحرینی و دیگران (۱۳۹۷) نشان دادند عملکرد جستجوی کاربران به میزان تجربه و مهارت آن‌ها در مسیر پویای مرتبط است و سبک شناختی کاربران و نیز تجربه آن‌ها می‌تواند در عملکرد جستجوی آنان اثرگذار باشد. این بدان معناست که کاربران کلامی و با تجربه نسبت به کاربران کلامی و مبتدی، مدت‌زمان کمتری را برای انجام جستجو صرف کرده‌اند. براساس یافته‌های این پژوهش، با آگاهی از راهبردهای جستجو و شناخت اولویت‌ها و ویژگی‌های فردی همچون تجربه و سبک شناختی، می‌توان جستجوی مروری کاربران و در نهایت مهارت بازیابی اطلاعات آنان را بهبود بخشید. ژوانگ^۱ و دیگران (۲۰۱۶) رابطه بین رفتار و ادراک کاربران را در نظام‌های تعاملی بازیابی اطلاعات بررسی کردند و نشان دادند که عملکرد انتخاب منابع اطلاعاتی با درک و تصور کاربران و ادراک انتخابی آنان مرتبط است؛ یعنی میزان درک افراد از محتوای منابع اطلاعاتی با نوع قضاوتشان در مورد مرتبط یا غیرمرتبط بودن منابع، ارتباط مستقیم و معنادار دارد. پنگ^۲ (۲۰۱۳) عملکرد دو گروه شخصیتی بیشینه‌خواه و بسنده‌خواه را در قضاوت ربط متفاوت معرفی کرده است. تیپ شخصیتی بیشینه‌خواه به بررسی حداکثری مدارک بازیابی شده متمایل است؛ که خود منجر به تحمیل اضافه‌بار شناختی می‌شود، اما بسنده‌خواهان تنها به دنبال مدارک مرتبط هستند و با یافتن نخستین منبع مناسب به جستجوی خود پایان می‌دهند و فرایند انتخاب را تمام می‌کنند. یافته‌های پژوهش کینلی^۳ و دیگران (۲۰۱۲) نشان داد رفتار فرمول‌بندی جستجو بر سبک‌های شناختی کاربران تأثیر می‌گذارد. کاربران جزئی‌نگر، افزودن کلمات به عبارت جستجو را ترجیح می‌دهند، در حالی که کلی‌نگرها استفاده از عبارت جستجوی جدید را ترجیح می‌دهند و این تفاوت در نهایت در قضاوت ربط آن‌ها تأثیرگذار خواهد بود. به اعتقاد هاکینن^۴ (۲۰۱۱)، انتخاب مدارک مرتبط از میان مدارک بازیابی شده، تحت تأثیر شخصیت کاربران است؛ به بیانی دیگر، تفاوت‌های فردی یکی از عوامل مؤثر بر تصمیم‌گیری افراد در انتخاب مدارک مرتبط است. در حوزه بازیابی اطلاعات و قضاوت ربط کاربران، نویسندگان و پژوهشگران مختلفی از زوایای گوناگون تحقیقاتی گسترده انجام داده‌اند. لی و بلکین^۵ (۲۰۱۰) نشان دادند که کاربران برای دستیابی به نتایج مطلوب الگوهای رفتاری متفاوتی دارند و براساس وظایف کاری و اعتقادات و باورهایی که دارند سامانه‌های اطلاعاتی را برای جستجو انتخاب می‌کنند و در نهایت پس از جستجو در این سامانه‌ها به انتخاب مدارک بازیابی شده اقدام می‌کنند. وظایف کاری و شغلی و نیز اعتقادات کاربران نقشی مؤثر در تعامل کاربران با نظام‌های اطلاعاتی ایفا می‌کنند. در هر یک از این پژوهش‌ها، عوامل و پارامترهایی معرفی شده است که بر قضاوت ربط یا رفتار اطلاع‌یابی کاربران اثرگذار بوده است. با مرور پژوهش‌های پیشین می‌توان گفت دسته‌ای از پژوهش‌ها به بررسی رابطه شاخص‌های دین‌داری و متغیرهای دیگر پرداخته‌اند، از جمله: قنواتی (۱۴۰۱)؛ ابعاد دین‌داری و رفتار اقتصادی؛ اسدنیا و همکاران (۱۴۰۰)؛ شاخص‌های مذهبی و بازیابی اطلاعات؛ تاجیک اسماعیلی (۱۳۹۹)؛ دین‌داری و باورهای ناعادلانه؛ بهمنی (۱۳۹۹)؛ دین‌داری و حساسی؛ شهیدی (۱۳۹۷)؛ باورهای دینی و امنیت اجتماعی؛ خدادادی سنگده (۱۳۹۶)؛ عوامل مذهبی و بافت فرهنگی اجتماعی). همچنین، پژوهش‌های مختلفی در زمینه عوامل مؤثر بر قضاوت ربط انجام شده است، از جمله: نعمتی و همکاران (۱۴۰۰)؛ عنصر شناخت و بازیابی تعاملی اطلاعات؛ یاری و نوروزی (۱۳۹۹)؛ هیجانات و رفتار اطلاع‌یابی؛ بحرینی و دیگران (۱۳۹۷)؛ سبک شناختی، تجربه کاربران و عملکرد جستجو؛ ظریف قاسمیان و دیگران (۱۳۹۹)؛ نیازها، موقعیت‌ها و باورهای کاربران و معیارهای قضاوت ربط؛ ژوانگ و همکاران (۲۰۱۶)؛ ادراک و اعتقادات و رفتار اطلاع‌یابی؛ پنگ (۲۰۱۳)؛ تیپ‌های شخصیتی و رفتار اطلاع‌یابی؛ کینلی و دیگران (۲۰۱۲)؛ رفتار فرمول‌بندی جستجو و سبک‌های شناختی؛ هاکینن (۲۰۱۱)؛ شخصیت کاربران و قضاوت ربط؛ لی و بلکین (۲۰۱۰)؛ وظایف کاری و انتخاب سامانه‌های اطلاعاتی). با این حال، در هیچ پژوهشی تأثیر دین و شاخص‌های دین‌داری بر قضاوت

1. Zhuang
2. Peng
3. Kinley
4. Hukkinen
5. Li & Belkin

ربط بررسی نشده است. از این رو، هدف اصلی این پژوهش کشف تأثیر دین‌داری و شاخص‌های آن بر قضاوت ربط کاربران است و در این راستا، اهداف فرعی زیر تعریف شد:

- کشف تأثیر دین‌داری اعتقادی کاربران بر قضاوت ربط
- کشف تأثیر دین‌داری مناسکی کاربران بر قضاوت ربط
- کشف تأثیر دین‌داری تجربی و عاطفی کاربران بر قضاوت ربط
- کشف تأثیر دین‌داری پیامدی کاربران بر قضاوت ربط

در پژوهش حاضر، با در نظر گرفتن دیدگاه گلاک و استارک^۱ (۱۹۶۵) که دین‌داری را شامل ابعاد چهارگانه فکری، اعتقادی، مناسکی، تجربی و پیامدی می‌داند و با استفاده از پرسش‌نامه‌ای که براساس دیدگاه آنان طراحی شده، تأثیر این ابعاد چهارگانه بر قضاوت ربط کاربران بررسی شده است. گلاک و استارک (۱۹۶۵) این ابعاد چهارگانه را به صورت زیر تعریف کرده‌اند.

- بُعد اعتقادی (باورهای دینی): باورهایی که انتظار می‌رود پیروان یک دین به آن معتقد باشند که شامل ادراک‌های دینی بر خاسته از موقعیت دینی است که بینش خاص در مورد حقانیت اصول دین به افراد می‌دهد.
- بُعد مناسکی (اعمال دینی): شامل اعمالی می‌شود که پیروان ادیان مختلف انجام می‌دهند.
- بُعد تجربی (عواطف دینی): مربوط به عواطف، احساسات و تأثیراتی است که در ارتباط فرد با واقعیتی غائی یا اقتداری متعالی مانند خدا گفته می‌شود؛ مانند احساس نزدیکی به خدا، آرامش در اماکن مذهبی و شروع به کار با نام خدا.
- بُعد پیامدی (آثار دینی): ناظر به آثار باورها و اعمال، تجربه‌ها و دانش بر زندگی و اعمال روزمره پیروان هر دین است؛ مانند پرهیز از اعمال غیر مذهبی، کمک به دیگران، انصاف و دقت در انجام همه امور روزمره و توکل به خدا در تصمیمات (گلاک و استارک، ۱۹۶۵؛ نقل در بابائی و حسینی، ۱۳۹۴).

همان گونه که ملاحظه می‌شود، ابعاد دین‌داری، ناظر بر خود فرد است؛ البته، تأثیر محیط و بافت مذهبی جامعه در همه این ابعاد به طور ضمنی ملموس است، اما در نهایت، اعتقاد، مناسک، تجربه و پیامدهای دینی افراد اموری است که منحصر به کاربر است؛ زیرا در یک جامعه، کاربران ممکن است تجارب، پیامدها و باورهای دینی متفاوتی با درجات متفاوت داشته باشند. آنچه در این پژوهش قرار است بررسی شود، رابطه شاخص‌های چهارگانه دین‌داری با قضاوت ربط کاربران است.

روش‌شناسی

این پژوهش از حیث هدف، کاربردی است و در آن از رویکرد کمی (روش پیمایشی توصیفی) برای گردآوری داده‌ها استفاده شده است. جامعه آماری پژوهش شامل طلاب سطح چهار و مقطع دکتری جامعه الزهراء (س) است. با توجه به اینکه جامعه الزهراء (س) نهادی حوزوی است که از اقصی نقاط دنیا طلبه می‌پذیرد، جامعه آماری پژوهش را کاربرانی تشکیل می‌دهند که گرایش‌های دینی و پایبندی‌های متفاوت به شاخص‌های دینی دارند. بر این اساس، ۶۹ نفر از طلبه‌های مقطع دکتری به عنوان جامعه آماری به روش کل شماری انتخاب شدند. در مرحله اول پژوهش، به منظور گردآوری اطلاعات درباره میزان پایبندی کاربران به شاخص‌های دین‌داری، از پرسش‌نامه دین‌داری گلاک و استارک (۱۹۶۵) استفاده شد. این پرسش‌نامه شامل ۲۶ گویه است که در چهار بُعد اعتقادی (۷ گویه)، بُعد عاطفی (۶ گویه)، بُعد پیامدی (۶ گویه) و بُعد مناسکی (۷ گویه) تنظیم شده است. روایی و پایایی پرسش‌نامه دین‌داری گلاک و استارک (که پرسش‌نامه‌ای استاندارد در زمینه تشخیص شاخص‌های دین‌داری است)، در مطالعات مختلف روی نمونه‌های متفاوت تعیین شده که حاکی از اعتبار بالای آن است. در آخرین اجرای این آزمون روی دانشجویان، آلفای کرونباخ پرسش‌نامه ۰/۸۳ بوده است و لذا به دلیل استاندارد بودن دارای پایایی بالایی است.

1. Glock & Stark

مرحله اول: تعیین میزان دین‌داری کاربران

از ابتدای دهه ۱۹۶۰، تحت تأثیر دیدگاه جامعه‌شناسان به‌ویژه دور کیم^۱، برای اولین بار دین به‌عنوان پدیده‌ای چندبُعدی مطرح شد و برای تجربه دینی، سه بُعد نظری، عملی و جمعی در نظر گرفته شد. در سال ۱۹۶۵، دو جامعه‌شناس آمریکایی به نام‌های گلاک و استارک پنج حوزه برای همه ادیان جهان قائل شدند و آن‌ها را به‌عنوان ابعاد اصلی دین‌داری مطرح کردند. این ابعاد، همان‌طور که پیشتر ذکر شد عبارت‌اند از: اعتقادی، مناسکی، تجربی، فکری و پیامدی. بیشتر پژوهشگران این الگو را پذیرفتند و بحث چندبُعدی بودن دین را با نام گلاک و استارک پیوند زدند. پرسش‌نامه شاخص‌های دین‌داری گلاک و استارک برای استاندارد کردن در کشورهای مختلف اروپا، آمریکا، آفریقا و آسیا و در مورد پیروان ادیان مسیحیت، یهودیت و اسلام اجرا شده و لذا با دین اسلام هم انطباق یافته است.

در میان صاحب‌نظران ایرانی، علامه محمدتقی جعفری، این پرسش‌نامه را یکی از عالی‌ترین تقسیم‌بندی‌های انجام‌شده در این زمینه می‌داند (عبدی و رضایی، ۱۳۹۳). از این رو در مرحله اول پژوهش، از پرسش‌نامه گلاک و استارک (۱۹۶۵) که روایی و پایایی آن قبلاً تأیید شده است برای سنجش شاخص‌های دین‌داری کاربران استفاده شد.

مرحله دوم: تشخیص قضاوت ربط کاربران

از آنجا که رفتار اطلاع‌یابی تحت تأثیر محیط، وضعیت و احساسات کاربران است، با طراحی شرایط آزمایشی می‌توان بستر مناسبی برای کنترل عوامل مداخله‌گر و در نتیجه جمع‌آوری داده‌های سودمند فراهم کرد (کلی^۲، ۲۰۰۹). بنابراین، در پژوهش حاضر به‌منظور فراهم کردن محیط آزمایشی و شبیه‌سازی محیط و نیاز اطلاعاتی واقعی، وظایف کاری طراحی و شبیه‌سازی شد. برای طراحی وظایف کاری شبیه‌سازی شده، از چارچوب طراحی وظیفه کاری بورلند^۳ (۲۰۰۰) و مطالعات پیشین استفاده شد.

با توجه به هدف این پژوهش که بررسی تأثیر شاخص‌های دین‌داری بر قضاوت ربط است، شش وظیفه کاری شبیه‌سازی شده طراحی شد که روایی آن‌ها توسط ۴ نفر از اعضای هیئت علمی گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه خوارزمی و ۳ نفر از اعضای هیئت علمی گروه دین‌پژوهی دانشکده ادیان دانشگاه ادیان و مذاهب تأیید شد. چهارچوب پیشنهادی برای طراحی وظایف کاری، وضعیت‌ی شناختی است که در کاربر نیاز اطلاعاتی ایجاد می‌کند و به او این امکان را می‌دهد که بر اساس وظیفه، نیاز اطلاعاتی خود را گسترش دهد و به تفسیرهای شخصی از مسئله بپردازد. هر وظیفه کاری مشتمل بر سناریو و تقاضایی است که مشخص می‌کند هر کاربر چه کاری را باید انجام دهد. بنابراین برای هر کاربر، یک سناریو تعریف شد و کاربر بر اساس آن به جستجوی مقاله مرتبط با سناریو پرداخت. در این پژوهش، از مؤلفه‌های رفتار تعاملی جستجوی اطلاعات و عملکرد تعاملی (لی و بلکین، ۲۰۱۰) به‌عنوان معیارهای قضاوت ربط استفاده شد. جدول ۱ مؤلفه‌ها و مقیاس‌های سنجش رفتار تعاملی جستجوی اطلاعات در این پژوهش را نشان می‌دهد.

جدول ۱. مقیاس‌های سنجش رفتار تعاملی جستجوی اطلاعات

مؤلفه	گویه
رفتار تعاملی جستجوی اطلاعات	استفاده از موتورهای جستجو استفاده از پایگاه‌های اطلاعات علمی استفاده از سایت مجلات معتبر تعداد منابع اطلاعاتی گزینش و ذخیره شده تعداد صفحات مشاهده شده در هر نظام بازیابی اطلاعات
عملکرد تعاملی	تشخیص معتبر بودن نویسنده مطالب تشخیص قابل فهم بودن محتوای منابع تشخیص روزآمد بودن منابع اطلاعاتی انتخاب شده میزان درک کاربر از موفقیت خود در بازیابی اطلاعات زمان (مدت زمان صرف شده برای جستجو)

1. Durkheim
2. Kelly
3. Borlund

این پرسش‌نامه شامل ۱۰ گویه بود که روایی آن توسط ۴ نفر از اعضای هیئت علمی گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی و ۳ نفر از اعضای هیئت علمی گروه دین‌پژوهی دانشکده ادیان دانشگاه ادیان و مذاهب تأیید شد. همچنین، به منظور سنجش پایایی آن، از آزمون کرونباخ استفاده شد که ضریب بالای آن (۰/۸۷۴) نشان‌دهنده اعتبار این ابزار بود. به دلیل ضرورت حضور پژوهشگر و یکسان کردن شرایط و ابزار (رایانه و نرم‌افزار)، جلسات جستجو با کاربران به صورت انفرادی انجام شد. حداکثر زمان جستجو برای وظیفه کاری، ۱۰ دقیقه در نظر گرفته شد.

در ادامه، نمونه‌ای از وظیفه کاری شبیه‌سازی شده ارائه می‌شود.

سناریو: فرض کنید پس از اتمام تحصیل خود، در صدد تبلیغ دین اسلام و ترویج فرهنگ و اندیشه قرآنی هستید؛ شما مایلید اطلاعاتی درباره مراکز ملی و بین‌المللی‌ای که در این زمینه فعالیت می‌کنند به دست آورید تا بتوانید از دانش و تجربه خود در مسیر صحیح استفاده کنید.

تقاضا: برای مثال، اطلاعاتی دقیق درباره مراکز ملی و بین‌المللی دینی و قرآنی به همراه آدرس، اهداف، چارت سازمانی و سوابق سازمانی این مراکز بیابید.

برای هر کاربر، به همین ترتیب سناریو و تقاضا تبیین می‌شود. کاربران پس از خواندن سناریو و تقاضای مربوط به آن، مقاله مرتبط با سناریو را بر اساس سؤالات پرسش‌نامه قضاوت ربط ارزیابی کردند. کاربران ابتدا جستجوهای را در موضوع وظیفه کاری در پایگاه‌های مقالات فارسی شامل بانک اطلاعات نشریات کشور^۱، پایگاه مرکز اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی^۲ و پورتال جامع علوم انسانی^۳ انجام دادند و مقاله مرتبط با سناریو را بر مبنای سؤالات پرسش‌نامه قضاوت ربط (۱۰ گویه که در جدول ۱ آمده است) ارزیابی کردند.

یافته‌های پژوهش

در جدول ۲، میانگین و انحراف معیار مؤلفه‌های سنجش رفتار تعاملی و مؤلفه‌های دین‌داری کاربران شرح داده شده است. مؤلفه رفتار تعاملی جستجوی اطلاعات کاربران، میانگین بالاتری نسبت به مؤلفه عملکرد تعاملی نشان می‌دهد. رتبه مؤلفه‌های شاخص‌های دین‌داری، به ترتیب به ابعاد مناسکی، اعتقادی، عاطفی، و پیامدی تعلق دارد.

جدول ۲. اطلاعات توصیفی متغیرها و مؤلفه‌های پژوهش

متغیرها و مؤلفه‌های پژوهش	حداقل	حداکثر	میانگین	انحراف معیار
رفتار تعاملی جستجوی اطلاعات	۱/۴۰	۴/۸۰	۳/۳۳۰۴	۰/۹۳۱۰۵
عملکرد تعاملی	۱/۴۰	۴/۶۰	۳/۰۸۴۱	۰/۷۲۱۴۴
قضاوت ربط	۱/۷۰	۴/۶۰	۳/۲۰۷۲	۰/۷۶۶۸۳
بعد اعتقادی	۱/۸۶	۴/۴۳	۳/۲۲۳۶	۰/۶۱۲۲۴
بعد عاطفی	۱/۸۳	۴/۵۰	۳/۲۰۰۵	۰/۵۵۳۹۴
بعد پیامدی	۲	۴/۳۳	۳/۰۰۷۲	۰/۴۴۱۳۶
بعد مناسکی	۲/۲۹	۴/۵۷	۳/۵۶۳۱	۰/۴۴۷۶۷

برای تشخیص میزان تأثیر شاخص‌های دین‌داری بر قضاوت ربط، از رگرسیون چندگانه استفاده شد. جدول ۳، خلاصه

1. Magiran (www.magiran.com)

2. SID (Scientific Information Database) (www.sid.ir)

3. www.Ensani.ir

اطلاعات رگرسیون چندگانه را نشان می‌دهد. شدت ضریب همبستگی دو متغیر $0/38$ است که مقداری ضعیف به شمار می‌رود. همچنین، شاخص‌های دین‌داری به میزان 14 درصد از متغیر قضاوت ربط کاربران را پیش‌بینی می‌کنند.

جدول ۳. خلاصه اطلاعات رگرسیون

مدل	ضریب همبستگی	ضریب تعیین	ضریب تعدیل شده	خطای معیار	دوربین-واتسون
۱	$0/377$	$0/142$	$0/089$	$0/73202$	$1/410$

جدول ۴ نشان می‌دهد آزمون تحلیل واریانس نشان داد مدل، مناسب رگرسیون است و تأثیر گذاری شاخص‌های دین‌داری بر قضاوت ربط تأیید شد.

جدول ۴. تحلیل واریانس برای رگرسیون

مدل	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	نسبت F	Sig.
۱	۵/۶۹۲	۴	$1/423$	$2/655$	$0/041$
	۳۴/۲۹۵	۶۴	$0/536$		
	۳۹/۹۸۶	۶۸			

برای تعیین تأثیر چهار شاخص دین‌داری بر قضاوت ربط، از آزمون رگرسیون چندگانه با ورود هم‌زمان متغیرهای مستقل استفاده شد.

جدول ۵. ضرایب تحلیل رگرسیون چندگانه هم‌زمان

مدل	بتا	ضرایب استاندارد نشده		آماره t	Sig.
		B	ضرایب استاندارد شده		
۱	ابعاد دین‌داری	$0/765$	$0/995$	$0/768$	$0/445$
	بُعد اعتقادی	$0/340$	$0/151$	$2/256$	$0/027$
	بُعد عاطفی	$-0/044$	$0/168$	$-0/259$	$0/797$
	بُعد پیامدی	$-0/116$	$0/215$	$-0/539$	$0/592$
	بُعد مناسکی	$0/515$	$0/204$	$2/521$	$0/014$

با توجه به نتایج ارائه شده در جدول ۵، بالاترین ضریب تأثیر مربوط به بُعد مناسکی و جهت آن مثبت است؛ یعنی هر اندازه بُعد مناسکی و رفتاری کاربران (همچون عبادت، نماز، شرکت در آیین‌های دینی خاص، روزه گرفتن و...) افزایش یابد، میزان قضاوت ربط آنان نیز افزایش خواهد یافت. سپس، بُعد اعتقادی و باورهای دینی قرار دارد و جهت آن نیز مثبت است. دو بُعد پیامدی و عاطفی تأثیری بر قضاوت ربط ندارند. به عبارت دیگر، با وجود تغییر در بُعد عاطفی کاربران، یعنی تغییر در میزان عواطف، تصورات و احساسات مربوط به داشتن رابطه با جوهری ربوبی همچون خدا یا واقعیتی غایی یا اقتداری متعالی، میزان قضاوت ربط آنان تغییری نخواهد داشت. همچنین، با وجود ایجاد تغییر در بُعد پیامدی دین، یعنی تغییر در تأثیرات باورها، اعمال، تجارب و دانش دینی بر زندگی روزمره کاربران، میزان قضاوت ربط آنان تغییری نشان نمی‌دهد.

پژوهش حاضر به بررسی رابطه چهار شاخص اصلی دین‌داری با قضاوت ربط کاربران پرداخته است. یافته‌های پژوهش حکایت از آن دارد که دو شاخص مناسکی و اعتقادی بر قضاوت ربط اثرگذار است. بنابراین در ارزیابی مدارک باز یابی شده، صرفاً نباید به اولویت‌بندی سامانه/سیستم اکتفا کرد (دیدگاه سامانه‌مدار)، بلکه باید این مهم را در نظر داشت که کاربر نقشی اساسی و مستقیم در تصمیم‌گیری و ارزیابی ربط مدارک باز یابی شده ایفا می‌کند. بر این اساس، نه فقط ویژگی‌های شخصیتی کاربر (دیدگاه کاربر مدارک؛ شناختی) (فهودی ۱۳۸۸)، بلکه به نظر می‌رسد بافت و ویژگی‌های آن (دیدگاه کاربر مدارک؛ اجتماعی-شناختی) و نوع بافتی که کاربر در آن رشد و زندگی کرده است (اعم از بافت اجتماعی، فرهنگی، قومیتی، نژادی، اقتصادی، سیاسی و مذهبی) نیز بر قضاوت ربط کاربر مؤثر است. بر اساس نتایج این پژوهش، بُعد مناسکی (اعمال دینی) قوی‌تر از سایر ابعاد است (جدول ۳). همچنین، افرادی که اعمال و رفتار دینی قوی‌تری دارند، قضاوت ربط بالاتری دارند (جدول ۵). یافته‌های خدادادی سنگده (۱۳۹۶) حاکی از تأثیر انجام واجبات دینی (بُعد مناسکی) بر تصمیمات خانواده‌ها و بافت فرهنگی کشور است. در این پژوهش نیز شاخص مناسکی بیشترین تأثیر را بر قضاوت ربط (که نوعی انتخاب و تصمیم‌گیری، یعنی انتخاب مدارک مرتبط است) داشته است، و این یافته با نتایج پژوهش خدادادی سنگده هم‌سوست. تاجیک اسماعیلی (۱۳۹۹)، که به بررسی تأثیر شاخص‌های دین‌داری بر باورهای دانش‌آموزان به دنیای عادلانه پرداخته، به این نتیجه دست یافت که شاخص مناسک (اعمال دینی) رابطه‌ای منفی با باورهای دنیای عادلانه دارد؛ این یافته با نتایج پژوهش حاضر هم‌خوانی دارد؛ همچنین، با یافته‌های پژوهش شهیدی (۱۳۹۷) هم‌سوست؛ زیرا شهیدی نیز به این نتیجه رسید که عمل به باورهای دینی (شاخص مناسک) پیش‌بینی‌کننده مناسبی برای احساس امنیت اجتماعی است. نتایج پژوهش بحرینی و دیگران (۱۳۹۷) نشان داد سبک شناختی و تجربه کاربران تأثیری مثبت و معنادار بر استراتژی جستجو و رفتار اطلاع‌یابی کاربران دارد. یافته‌های قنوانی (۱۴۰۱) نیز نقش دین‌داری و مؤلفه‌های آن را بر رفتار اقتصادی افراد تأیید کرد و نتایج اسدنیو و همکاران (۱۴۰۰) حاکی از تأثیر ۳۴ شاخص فرهنگی و مذهبی بر باز یابی اطلاعات بود؛ یافته‌های بهمنی (۱۳۹۹) رابطه‌ای معنادار بین دین‌داری و کیفیت حساسی را تأیید کرد؛ پیرملکی (۱۳۹۷) رابطه دین و مدیریت رامثبت و معنادار ارزیابی کرد و نباتی و خدیوی (۱۳۹۷) رابطه بین شاخص‌های دین‌داری و میزان استفاده از رسانه‌های جدید ارتباطی را مثبت ارزیابی کردند، و از این نظر با نتایج پژوهش حاضر هم‌سو هستند. به همین سان، نعمتی و دیگران (۱۴۰۰) به این نتیجه رسیدند که مؤلفه‌های مربوط به عنصر شناخت مانند انتظارات، عقاید و باورها، خود کارآمدی و ویژگی‌های فردی، موجب تغییر رفتار و نوع تعامل کاربر با اطلاعات می‌شود و در نهایت قضاوت ربط را تحت تأثیر قرار می‌دهد. یاری و نوروزی (۱۳۹۹) نیز نشان دادند هیجان‌های مثبت، رفتار موفقیت‌آمیز کاربران راهنگام جستجو تسهیل می‌کند و هیجان‌های منفی مانع عملکرد مناسب و مطلوب کاربران می‌شود و در نهایت قضاوت ربط کاربران تحت تأثیر رفتار جستجوی آنان متفاوت خواهد بود. به علاوه، یافته‌های پژوهش حاضر با نتایج پژوهش ژوانگ و دیگران (۲۰۱۶) هم‌سوست؛ زیرا این پژوهشگران نشان دادند میزان درک افراد از محتوای منابع اطلاعاتی ارتباط مستقیم و معنادار با نوع انتخابشان در مورد مرتبط یا غیر مرتبط بودن منابع دارد. یافته‌های پژوهش کینلی (۲۰۱۲) نیز که حاکی از رابطه مثبت و معنادار بین سبک‌های شناختی کاربران و رفتار اطلاع‌یابی آنان است با نتایج این پژوهش هم‌خوانی دارد.

از این رو با توجه به یافته‌های این پژوهش مبنی بر تأثیر شاخص‌های دین‌داری بر قضاوت ربط، به نظر می‌رسد طراحان سامانه‌های اطلاعاتی بهتر است بافت فرهنگی و مذهبی جامعه‌ای را که قرار است از آن سامانه‌ها استفاده کنند در نظر بگیرند. به عبارت دیگر، جامعه کاربران نقشی بسیار پررنگ و مؤثر در طراحی سامانه‌های باز یابی اطلاعات دارند. طراحان سامانه‌ها و متخصصان می‌بایست علاوه بر در نظر گرفتن مسائل فنی و تجهیزات سخت‌افزاری و نرم‌افزاری، تعاملات کاربران با سامانه را نیز مدیریت کنند و شرایط و موقعیت‌های مختلف کاربران را مد نظر داشته باشند. کتابداران نیز ضمن شناخت جامعه‌ای که کاربران در آن قرار دارند و در نظر گرفتن بافت دینی جامعه و همچنین شناخت رویکردهای دینی کاربران، می‌توانند راهنمایی‌های لازم راهنگام باز یابی اطلاعات به کاربران در مواقع ضروری ارائه دهند.

پیشنهاد برای پژوهش‌های آینده

- در زمینه عوامل مؤثر بر قضاوت ربط و رویکرد کاربرمدار به این موضوع، پژوهش‌های زیر قابل انجام است:
- بررسی تطبیقی نتایج بازیابی اطلاعات کاربران جوامع مختلف از نظر بافت فرهنگی و اجتماعی؛
- بررسی تطبیقی نتایج بازیابی اطلاعات کاربران جوامع مختلف از نظر بافت مذهبی؛
- بررسی تأثیر ویژگی‌های جغرافیایی بر قضاوت ربط کاربران؛
- بررسی تأثیر قومیت کاربران بر قضاوت ربط؛
- بررسی رابطه شایستگی اجتماعی کاربران و رفتار اطلاع‌یابی آن‌ها.

ملاحظات اخلاقی

تعارض منافع

بنا بر اظهار نویسنده این مقاله تعارض منافع ندارد.

منبع حمایت‌کننده

بنا بر اظهار نویسنده منبع حمایت‌کننده مالی گزارش نشده است.

سپاسگزاری

از طلاب و دانشجویان دکترای جامعه‌الز هراء (س) جهت همکاری در انجام پژوهش سپاسگزاری می‌شود.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

اسدنیاء، ابوالفضل؛ چشمه سهرابی، مهرداد؛ شعبانی، احمد؛ عاصمی، عاصفه؛ و طاهری دمنه، محسن (۱۴۰۰). شناسایی عوامل کلیدی مؤثر بر آینده بازیابی اطلاعات متنی به روش تحلیل تأثیر متقابل روندها. پژوهش نامه پردازش و مدیریت اطلاعات، ۳۶(۳)، ۸۶۱-۸۹۲. <https://doi.org/10.52547/jipm.36.3.861>

بابایی، محبوبه؛ و حسینی، مهدی (۱۳۹۴). رابطه بین میزان پایبندی به ارزش‌های دینی و میزان احساس امنیت اجتماعی در بین دانشجویان دانشگاه پیام نور شهر دیواندره. مطالعات علوم اجتماعی ایران، ۱۲(۲)، ۱-۲۲.

بحرینی، نعیمه؛ میرزاییگی، مهدیه؛ و ستوده، هاجر (۱۳۹۷). تفاوت عملکرد جستجوی مروری کاربران با سبک‌های شناختی و تجربیات متفاوت: نمونه پژوهی وسایط‌های فروش کالا. مطالعات کتابداری و سازمان‌دهی اطلاعات، ۲۹(۱)، ۶۸-۸۴.

بهمنی، رضا (۱۳۹۹). بررسی رابطه بین دین‌داری، تعهد حرفه‌ای و رضایت شغلی با کیفیت حسابرسی با توجه به نقش ناکارآمد حسابرس [پایان‌نامه کارشناسی ارشد]. دانشگاه شیراز.

پیرملکی، پویا (۱۳۹۷). دین و مدیریت: مطالعه سیستماتیک و ارائه مدل مفهومی [رساله دکتری]. دانشگاه خوارزمی.

تاجیک اسماعیلی، سمیه (۱۳۹۹). پیش‌بینی میزان دین‌داری دانش‌آموزان بر اساس وابستگی به اینترنت و باور به دنیای عادلانه. دین و ارتباطات، ۲۷(۲)، ۲۹-۷۹.

خدادادی سنگده، جواد (۱۳۹۶). مطالعه کیفی عوامل مذهبی مؤثر در شکل‌گیری خانواده سالم بر اساس بافت فرهنگی-اجتماعی. روان‌شناسی فرهنگی، ۱۱(۱)، ۸۵-۹۸.

شکیب، زهره؛ و جمالی، سمانه (۱۳۹۸). کاربرد آموزه‌های دینی در پیشگیری از رفتارهای پرخطر و برخورداری از سبک زندگی سالم در نوجوانان. دستاوردهای نوین در مطالعات علوم انسانی، ۲(۱۸)، ۲۷-۳۶.

شهیدی، عباسعلی (۱۳۹۷). بررسی رابطه عمل به باورهای دینی با احساس امنیت اجتماعی دانشجویان دانشگاه‌های اراک در سال تحصیلی ۱۳۹۴-۱۳۹۵. پژوهش‌های اعتقادی-کلامی، ۸(۳۱)، ۱۰۳-۱۱۸.

ظریف قاسمیان، نعیمه؛ فتاحی، رحمت‌الله؛ و نوکریزی، محسن (۱۳۹۹). بررسی معیارهای قضاوت ربط تصاویر بازیابی شده در موتور کاوش گوگل از دیدگاه دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشکده مهندسی دانشگاه فردوسی مشهد. کتابداری و اطلاع‌رسانی، ۲۳(۱)، ۱۰۴-۱۲۰.

عبدی، مجتبی؛ و رضایی، احمد (۱۳۹۳). سنجش میزان دین‌داری در میان دانشجویان جوان. مطالعات راهبردی ورزش و جوانان، ۱۳(۲۴)، ۹۵-۱۱۲.

فرهودی، فائزه (۱۳۸۸). بررسی تأثیر حالات روانی کاربران بر میزان تشخیص ربط مدارک بازیابی شده هنگام جستجو. پژوهش نامه پردازش و مدیریت اطلاعات، ۲۴(۴)، ۵۳-۶۷.

فرهودی، فائزه (۱۳۹۸). تأثیر نگرش‌های فرهنگی دانشجویان کارشناسی ارشد علم اطلاعات و دانش‌شناسی بر قضاوت ربط: بر اساس شاخص‌های نگرش فرهنگی هافستد. پژوهش نامه پردازش و مدیریت اطلاعات، ۳۴(۳)، ۱۳۹۹-۱۴۲۲.

فرهودی، فائزه؛ و حریری، نجلا (۱۳۹۲). تأثیر ویژگی‌های شخصیتی کاربران بر قضاوت ربط. پژوهش نامه پردازش و مدیریت اطلاعات، ۲۹(۲)، ۳۱۷-۳۳۱.

قنواتی، علیرضا (۱۴۰۱). تأثیر دین‌داری، ریسک‌درک‌شده بر قصد تمکین با مالیات با توجه به نقش میانجی نگرش مالیات‌دهندگان [پایان‌نامه کارشناسی ارشد]. مؤسسه آموزش عالی زند، شیراز.

کیانی، محمدرضا (۱۳۹۱). رویکردهای ارزیابی نظام‌های بازیابی اطلاعات: پس‌زمینه و چشم‌انداز پیش‌رو. کتابداری و اطلاع‌رسانی، ۱۵(۲)، ۲۴۳-۲۵۸.

مکی‌زاده، فاطمه؛ و بیگدلی، زاهد (۱۳۹۳). نظریه شناخت اجتماعی: رویکردی مؤثر در رفتارهای اطلاعاتی. پژوهش نامه کتابداری و اطلاع‌رسانی، ۲۴(۲)، ۱۳۱-۱۴۷.

منصوری، علی (۱۳۸۹). نظریه معناشناختی اطلاعات. کتابداری و اطلاع‌رسانی، ۱۳(۳)، ۱۰۱-۱۲۹.

میرزاییگی، مهدیه؛ صنعت‌جو، اعظم؛ و دینانی، محمدحسین (۱۳۹۱). بررسی فرایند قضاوت ربط در گزینش و ارزیابی منابع اطلاعاتی از رویکرد نظریه سبک شناختی کل‌گرا-تحلیلی رای‌بنگ. کتابداری و اطلاع‌رسانی، ۱۵(۴)، ۹۳-۱۱۷.

نباتی، علی؛ و خدیوی، غلامرضا (۱۳۹۷). بررسی ارتباط میزان استفاده از رسانه‌های جدید ارتباطی و میزان دین‌داری جوانان ۱۸-۲۹ سال شهر مشهد. زندگی ناب، ۵(۱۶)، ۱۶۵-۱۹۳.

نعمتی، سمیه؛ علیپور حافظی، مهدی؛ باب‌الحوائجی، فهیمه؛ حریری، نجلا؛ و فهیم‌نیا، فاطمه (۱۴۰۰). ارائه چارچوبی برای بازیابی تعاملی

اطلاعات در کتابخانه‌های دیجیتال مبتنی بر نظریه شناختی-اجتماعی. پژوهش نامه پردازش و مدیریت اطلاعات، ۳۷(۱)، ۱۳۵-۱۷۰.
<https://doi.org/10.52547/jipm.37.1.135>

یاری، شیوا؛ و نوروزی، علیرضا (۱۳۹۹). هیجان‌ها و نظریه‌های هیجان در بازیابی اطلاعات: شناخت نقش‌ها و کاربردها. پژوهش نامه کتابداری و اطلاع‌رسانی، ۱۰(۲)، ۲۹۷-۳۲۰.

References

- Abdi, M., & Rezaee, A. (2014). A study on the piety levels among university students. *Strategic Studies on Youth and Sports*, 13(24), 95-112. (in Persian)
- Asadnia, A., CheshmehSohrabi, M., Shaban, A., & Taheri Demneh, M. (2021). Identifying key factors affecting on future of text information retrieval: A cross-impact analysis method. *Iranian Journal of Information Processing and Management*, 36(3), 861-892. <https://doi.org/10.52547/jipm.36.3.861> (in Persian)
- Babaei, M., & Hoseini, M. (2015). The relationship between adherence to religious values and the feeling of social security among the students of Payam Noor University in Divandarreh. *Journal of Iranian Social Studies*, 12(2), 1-22. (in Persian)
- Bahmani, R. (2020). *Investigating the relationship between religiosity, professional commitment and job satisfaction with audit quality considering the ineffective role of the auditor* [Unpublished master's thesis]. Shiraz University. (in Persian)
- Bahreini, N., Mirzabeigi, M., & Sotoudeh, H. (2018). The browsing performance differences among users with different cognitive styles and experiences: Case study of shopping websites. *Librarianship and Information Organization Studies*, 29(1), 67-84. (in Persian)
- Borlund, P. (2000). Experimental components for the evaluation of interactive information retrieval systems. *Journal of documentation*, 56(1), 71-90. <https://doi.org/10.1108/EUM0000000007110>
- Farhodi, F. (2009). Effect of mental state on the rate of identifying the relevancy of documents retrieved in a search. *Iranian Journal of Information Processing and Management*, 24(4), 53-67. (in Persian)
- Farhodi, F. (2019). The effect of cultural attitudes of master students in knowledge and information science on relevance judgment: according to Hofstede's cultural attitude indicators. *Iranian Journal of Information Processing and Management*, 34(3), 1399-1422. (in Persian)
- Farhodi, F., & Hariri, N. (2013). The effect of users' personality characteristics on relevance judgment. *Iranian Journal of Information Processing and Management*, 29(2), 317-331. (in Persian)
- Ghanavati, A. (2022). *The effect of religiosity, perceived risk on tax compliance intention with regard to the mediating role of taxpayers' attitude* [Unpublished master's thesis]. Zand Institute of Higher Education, Shiraz (in Persian)
- Glock, C. Y., & Stark, R. (1965). *Religion and Society in Tension*. Chicago: Rand McNally.
- Hjørland, B., & Albrechtsen, H. (1995). Toward a new horizon in information science: Domain-analysis. *Journal of the American Society for Information Science*, 46(6), 400-425. [https://doi.org/10.1002/\(SICI\)1097-4571\(199507\)46:6<400::AID-ASI2>3.0.CO;2-Y](https://doi.org/10.1002/(SICI)1097-4571(199507)46:6<400::AID-ASI2>3.0.CO;2-Y)
- Hukkinen, J. P. (2011). *Less is more—The paradox of choice in search-engine use* [Unpublished master's thesis]. The University of Helsinki, Finland.
- Kelly, D. (2009). Methods for evaluating interactive information retrieval systems with users. *Foundations and Trends in Information Retrieval*, 3(1-2), 1-224. <https://doi.org/10.1561/1500000012>
- Khodadadi-Sangdeh, J. (2017). Qualitative study of religious factors involved in the formation of a healthy family on the basis of social-cultural context. *Cultural Psychology*, 1(1), 85-98. (in Persian)
- Kiani, M. (2012). Information retrieval systems evaluation approaches: Background and future prospects. *Library and Information Sciences*, 15(2), 243-258. (in Persian)
- Kinley, K., Tjondronegoro, D., Partridge, H., & Edwards, S. (2012, November). Human-computer

- interaction: the impact of users' cognitive styles on query reformulation behaviour during web searching. In *Proceedings of the 24th Australian Computer-Human Interaction Conference* (pp. 299-307). <https://doi.org/10.1145/2414536.2414586>
- Li, Y., & Belkin, N. J. (2010). An exploration of the relationships between work task and interactive information search behavior. *Journal of the American Society for information Science and Technology*, 61(9), 1771-1789. <https://doi.org/10.1002/asi.21359>
- Makkizadeh, F., & Bigdel, Z. (2014). Social cognitive theory: An effective approach in information behavior. *Library and Information Science Research*, 4(2), 131-147. (in Persian)
- Mansouri, A. (2010). Semantic theory of information. *Library and Information Science*, 13(3), 101-129. (in Persian)
- Mirzabeigi, M., Sanatjoo, A., & Dayani, M. H. (2013). Investigating the relevance judgment process in the selection and evaluation of information sources based on approach of Riding's analytical holistic cognitive theory. *Library and Information Science*, 15(4), 93-117 (in Persian)
- Nabati, A., & khadivi, G. (2019). Investigating the relationship between the use of new communication media and the religiosity of youth aged 18-29 in Mashhad. *Pure Life*, 5(16), 165-193. (in Persian)
- Nemati Lafmejani, S., Alipour-Hafezi, M., Babalhavaeji, F., Hariri, N., & Fahimnia, F. (2021). Developing a Framework for Interactive Information Retrieval of Digital Libraries Based on Bandura's Social-Cognitive Theory. *Iranian Journal of Information Processing and Management*, 37(1), 135-169. <https://doi.org/10.52547/jipm.37.1.135> (in Persian)
- Peng, S. (2013, June). *Maximizing and satisficing in decision-making dyads*. Wharton Research Scholars. http://repository.upenn.edu/wharton_research_scholars/98
- Pirmaleki, P. (2018). *Religion and management: A systematic study and presentation of a conceptual model* [Unpublished doctoral dissertation]. Kharazmi university. (in Persian)
- Shahidi, A. (2018). Investigating the relationship between practicing religious beliefs and the feeling of social security among students of Arak universities in the academic year 2014-2015. *Theological-Doctrinal Research*, 8(31), 103-118. (in Persian)
- Shakib, Z., & Jamali, S. (2019). The use of religious teachings in preventing risky behaviors and enjoying a healthy lifestyle in teenagers. *Journal of New Achievements in Humanities Studies*, 2(18), 27-36. (in Persian)
- Tajik Esmaili, S. (2021). Predicting students' religiosity based on their dependence on the Internet and belief in a just world. *Religion & Communication*, 27(2), 29-79. (in Persian)
- Tian, X., Du, X., Hu, H., & Li, H. (2009). Modeling individual cognitive structure in contextual information retrieval. *Computers & Mathematics with Applications*, 57(6), 1048-1056. <https://doi.org/10.1016/j.camwa.2008.10.059>
- Yari, S., & Noruzi, A. (2021). Emotions and Emotion Theories in Information Retrieval: Roles and Applications. *Library and Information Science Research*, 10(2), 297-320. (in Persian)
- Zarif Ghasemian, N., Fattahi, R., & Nowkarizi, M. (2020). Studying users' relevance judgment for images retrieved from Google search engine. *Library and Information Sciences*, 23(1), 104-120. (in Persian)
- Zhuang, M., Toms, E. G., & Demartini, G. (2016). The relationship between user perception and user behaviour in interactive information retrieval evaluation. In *Advances in Information Retrieval: 38th European Conference on IR Research, ECIR 2016, Padua, Italy, March 20-23, 2016. Proceedings* 38 (pp. 293-305). Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-319-30671-1_22